

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ АПК

Досліджено облік готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК. Визначено основні напрямки скорочення збитків на етапі реалізації готової продукції. Внесені пропозиції щодо усунення недоліків організації обліку на переробних підприємствах АПК.

Ключові слова: облік готової продукції, реалізація готової продукції, переробні підприємства, агропромисловий комплекс.

Результатом діяльності будь-якого підприємства є випуск готової продукції, виконання робіт або надання послуг і, як кінцевий результат, отримання прибутку. Чітко налагоджений облік забезпечує необхідною та вірогідною інформацією суб'єктів господарювання для виконання всебічного аналізу господарської діяльності та обґрунтування відповідних управлінських рішень.

Вирішити актуальні економічні проблеми переробних підприємств АПК неможливо без удосконалення обліку. Реалізація їх продукції впливає на фінансові результати роботи підприємств цієї галузі. Для отримання прибутку необхідно, перш за все, правильно організувати бухгалтерський облік. Вивчення особливостей обліку готової продукції переробних підприємств АПК згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку та його удосконалення є одним з важливих завдань сьогодення.

В економічній літературі є велика кількість наукових праць відомих вітчизняних фахівців, у яких досліджуються загальні питання обліку готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК. Значний внесок у розвиток цих питань зробили: І. Білоусова, С. Голов, В. Мякота, Л. Нападівська, В. Палій, М. Пушкар, Н. Ткаченко, М. Чумаченко та інші. Значну увагу автори звертають на питання обліку готової продукції та її реалізації, формування витрат на її зберігання.

Велика кількість публікацій присвячена аспектам, які визначають методологічні засади формування в обліку інформації про облік готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК. Але попри велику кількість наукових праць, питання обліку готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК залишаються недопрацьованими

Заслужують докладного вирішення проблеми чіткого налагодження документального оформлення при поверненні готової продукції в переробній галузі; встановлення винних осіб при псуванні готової продукції; скорочення збитків на етапі зберігання та реалізації готової продукції на переробних підприємствах АПК.

Мета написання статті – теоретико-методологічне обґрунтування обліку готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК. Для досягнення

поставленої мети необхідно вирішити завдання:

Обґрунтувати сутність обліку готової продукції та її реалізації через аналіз наукових досліджень сучасних вчених-економістів.

Дослідити позитивні та негативні риси обліку готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК та окреслити напрями вдосконалення.

Виявити специфічні галузеві заходи зниження збитків при зберіганні та реалізації готової продукції та розробити методичну базу щодо їх обмеження.

Усунути недоліки обліку готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК.

Однією із основних умов прибутковості переробних підприємств АПК є налагоджений облік виготовлення готової продукції, її зберігання та реалізації.

Готова продукція – це виріб (напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на певному підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові-покупцеві згідно з чинним порядком прийняття продукції.

Взаємозв'язок між виробництвом, залишками і реалізацією продукції зображено на рис. 1[1].

Готова продукція становить основну частину товарної продукції підприємства. Здебільшого вона призначена для реалізації, але певна її частина може споживатися на підприємстві (внутрішньозаводський оборот). До готової продукції зараховують також виконані для замовників роботи та послуги автотранспорту, ремонтного виробництва, будівельно-монтажні роботи. Якщо на підприємстві, поряд з виробництвом, здійснюють капітальні вкладення, то виконані послуги також відображають в обліку як готову продукцію.

При організації обліку готової продукції основним моментом є визначення її характеру. Згідно з цією ознакою продукцію групують за формою, ступенем готовності та технологічною складністю (рис. 2) [2].

За технологічною складністю продукцію поділяють на просту і складну. При цьому вона може бути основною, побічною або супутньою. За своїми технічними та іншими характеристиками побічна та супутня продукція майже не відрізняється від

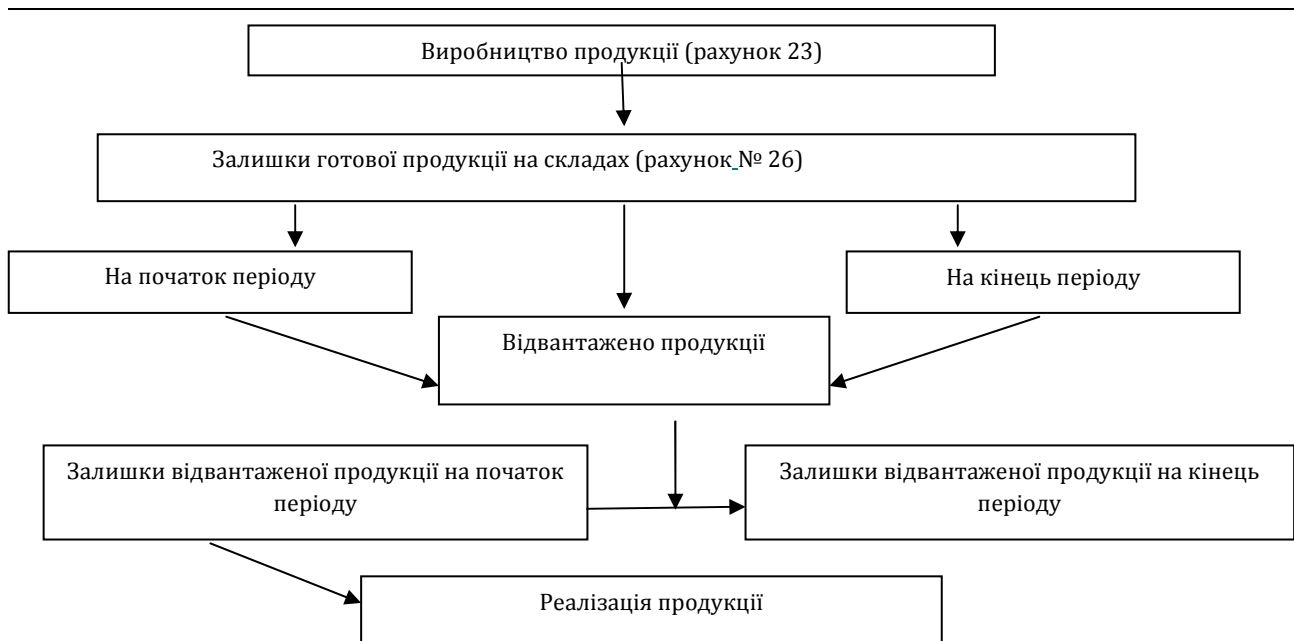

Рис. 1. Взаємозв'язок між виробництвом, залишками і реалізацією продукції [1]

Рис. 2. Класифікація готової продукції за її характером [2]

основної, тому їх кількісні та якісні параметри визначають аналогічно до основної продукції.

Готова продукція на переробних підприємствах АПК проходить такі операції:

- відпуск продукції з виробництва і здавання її на склади;
- зберігання продукції на складах підприємства;
- відпуск продукції місцевим і відправка (відвантаження) іногороднім покупцям;
- відпуск продукції для внутрішніх потреб основних цехів, для збуту продукції (наприклад, тара власного виробництва) та інше;
- реалізація продукції (одержання грошей від

покупців за відпущену продукцію).

Методологічні засади формування інформації про готову продукцію у бухгалтерському обліку та розкриття її у фінансовій звітності визначаються П (С) БО 9 «Запаси», затвердженим МФУ від 20.10.1999 року, № 246, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 року та П(С)БО 16 «Витрати», затверджено наказом МФУ від 31.10.1999 року, № 318, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 року [6-7].

Частіше на переробних підприємствах у бухгалтерському обліку готова продукція оцінюється за фактичною собівартістю, яка може бути визначена

тільки після збирання всіх затрат та калькулювання. Разом з тим виникає потреба у щоденному обліку наявності й руху готової продукції та визначенні її вартісних характеристик. Тому у поточному обліку готову продукцію оцінюють за «твердими» обліковими цінами (середньорічною плановою собівартістю, договірними або оптовими цінами, або за фактичною виробничою собівартістю). Оцінка продукції за «твердими» обліковими цінами дає змогу вести постійний поточний облік незалежно від калькуляції фактичної собівартості.

Такі ціни є основою ведення бухгалтерського обліку готової продукції на складах оперативного бухгалтерським методом.

На переробних підприємствах АПК оцінка готової продукції, як правило ведеться за виробничою собівартістю. Недоліки цього варіанту оцінки полягають у тому, що допускаються неточності нарахування собівартості до закінчення: всіх робіт по підприємству, звітного місяця.

Відхилення фактичної собівартості готової продукції від планової (чи від відпускної вартості) на підприємствах галузі враховуються на окремих аналітичних рахунках по однорідних групах виробів, що відкриваються в складі рахунка готової продукції. У регістрах аналітичного обліку ці відхилення відображаються окремою позицією.

Викладений порядок оцінки готової продукції обумовлений тим, що фактичну виробничу собівартість випущеної з виробництва протягом місяця продукції на переробних підприємствах АПК обчислюють тільки наприкінці місяця, після відображення всіх прямих витрат і розподілу непрямих витрат та складання внутрішньої звітної калькуляції.

Одним із основних завдань цінового обліку готової продукції є приведення різної продукції переробної галузі до єдиного виразу: ціновий показник дає можливість зробити підсумок різної продукції як одиничних виробничих одиниць, так і промисловості загалом. В отриманні єдиного підсумку по різних видах продукції і полягає основне завдання оцінки продукції [4].

Слід зазначити, що процес формування в бухгалтерському обліку інформації про готову продукцію, як і про інші об'єкти обліку, починається зі складання первинного документу. Оскільки формування первинної інформації є початковим етапом відтворення діяльності підприємства, необхідно забезпечити раціональну організацію формування такої інформації [3; 10].

З метою зниження збитків на переробних підприємствах АПК пропонуємо вести детальний облік процесу повернення нереалізованої продукції з торговельної мережі на переробні підприємства; пропонується на кожен випадок повернення оформляти «Акт на повернення продукції», в якому буде наведена інформація щодо причин та винуватців повернення продукції. Для щоденного узагальнення і аналізу інформації щодо повернення продукції доцільно формувати відповідним чином «Відомість повернення продуктів» з огляду на їх найменування і покупців.

З метою зниження збитків у процесі зберігання продукції на складах і в холодильних установках доцільно фіксувати в обліку всі випадки відхилень від норм природного убутку, а також причини і

винуватців їх виникнення.

У процесі виконання транспортування, вантажно-розвантажувальних робіт, зберігання на складах – фіксуються нестачі продукції понад норму природного убутку, її псування, порушення пакувальних матеріалів. Розмір вищезазначених збитків залежить від ступеня забезпечення підприємства необхідним обладнанням, рівня санітарного стану приміщень, організаційної форми суб'єкта господарювання, а також від організації товароруку та швидкості товарного обігу.

До основних напрямків скорочення збитків на етапі реалізації готової продукції на підприємствах АПК зараховують:

- запобігання накопиченню понаднормативних запасів сировини, матеріалів, готової продукції;
- оптимізацію маршрутів транспортування готової продукції в роздрібну торговельну мережу та за іншими напрямками реалізації;
- запобігання механічним пошкодженням [8].

Тому організація на відповідному рівні обліку і контролю збитків у момент їх виникнення є важливим фактором зниження та усунення збитків у процесі продажу продукції. Система обліку збитків має недоліки на етапі реалізації готової продукції переробних підприємств АПК, тому що до складу валових витрат суб'єкти господарювання мають право вносити витрати, пов'язані з особливостями транспортування та зберігання цього різновиду товарів тільки в межах норм убутку, розміри яких повинні відповідати сучасному рівню виробництва і зберігання продукції.

Проведене дослідження дає змогу зробити наступні висновки:

1. Готова продукція становить основну частину товарної продукції переробних підприємств АПК. Окрім основної, на підприємствах одержують побічну продукцію, яка виникає при виробництві основної продукції та приносить додатковий прибуток, не становлячи для підприємств ніяких додаткових витрат.

2. Оцінка готової продукції на переробних підприємствах АПК ведеться за виробничою собівартістю, що призводить до неточності нарахування собівартості до завершення всіх робіт по підприємству і закінчення звітного місяця. Спостерігаються відхилення фактичної собівартості готової продукції від планової (чи від відпускної вартості).

3. Дослідженням встановлено, що сучасний рівень організації первинного обліку на переробних підприємствах на всіх етапах технологічного циклу виробництва продукції не відповідає вимогам стандартів бухгалтерського обліку щодо забезпечення достовірності і повноти інформації.

Для усунення недоліків організації обліку на переробних підприємствах АПК пропонуємо підвищити організацію контролю збитків у момент їх виникнення та усунення в процесі продажу продукції за напрямками:

- на етапі повернення нереалізованої продукції з торговельної мережі на переробному підприємстві ввести додаткову внутрішню документацію, в якій фіксуватиметься інформація щодо причин та винуватців повернення продукції;
- на етапі зберігання продукції на складах і в

-
- холодильних установках доцільно фіксувати в обліку всі випадки відхилень від норм природного убутку, а також причини і винуватців їх виникнення;
- на етапі реалізації готової продукції необхідне скорочення понаднормативних запасів сировини, матеріалів, готової продукції;
  - оптимізація маршрутів транспортування готової продукції в роздрібну торговельну мережу та за іншими напрямками реалізації;
- запобігання механічним пошкодженням.
- На нашу думку, зазначені заходи призведуть до раціонального використання матеріальних ресурсів та зменшення собівартості продукції переробних підприємств АПК.

Список літератури

1. Білоусова, І. В. Проблеми розвитку управлінського обліку в Україні [Текст] / І. В. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 2. – С. 25-29.
2. Бородкін, О. М. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов [Текст] / О. М. Бородкін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 3. – С. 12-18.
3. [Текст] // Все про бухгалтерських облік. – 2008 р. – № 43, 56, 98 105; за 2009 р. № 3, 18, 44, 53.
4. Губа, Є. Себестоимость и цена [Текст] / Є. Губа // Справочник економіста. – 2011. – С. 5.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Текст] : закон України від 16.07.99 р. № 996 – XIV.
6. Запаси [Текст] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246. ; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. за № 751/4044 (із змінами і доповненнями, останні з яких унесено наказом Міністерства фінансів України від 11 грудня 2006 року № 1176).
7. Витрати [Текст] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 р. за № 27/4248 (із змінами і доповненнями, останні з яких унесено наказом Міністерства фінансів України від 11 грудня 2006 року № 1176).
8. Пушкар М. С. Філософія обліку [Текст] : монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль, 2002. – 157 с.
9. Ткаченко, Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність [Текст] : підручник / Н. М. Ткаченко. – 2-ге вид. доповнене і перероблене. – К.: Алерта, 2007. – 954с.
10. Чумаченко, М. П(С)БО 16 «Витрати» та їх перешкоджає економічній роботі на підприємстві [Текст] / М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 10. – С. 3.

РЕЗЮМЕ

Алексеевко Татьяна

Совершенствование учета готовой продукции и ее реализации на перерабатывающих предприятиях АПК

Определены направления сокращения убытков на этапе хранения и реализации готовой продукции на предприятиях перерабатывающей отрасли и выявленные пути устранения недостатков организации учета готовой продукции и ее реализации на перерабатывающих предприятиях АПК.

RESUME

Alyeksyeenko Tetyana

Perfection of account of the products and its realization on processing enterprises of AIC

Directions of reduction of losses on the stage of storage and realization of the prepared products on the enterprises of processing industry are considered. The ways of removal of lacks of organization of account of the products and its realization on the processing enterprises of AIC are defined in the article.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2012 р.